

Research Article

Social Support Expectation in Social Networks Scale: Validity and Reliability Study

Aysun Müge UZAKGİDEN¹ Atılğan ERÖZKAN²

Abstract

This study aims to develop Social Support Expectation in Social Networks Scale, college students, and to conduct a validity and reliability study. The pilot study was conducted on 67 students, Exploratory Factor Analysis (EFA) study was conducted on 462 college students and Confirmatory Factor Analysis (CFA) was conducted on 120 students. EFA and CFA methods were used to determine the construct validity of the scale. As a result of the EFA's principal components techniques, a construct with fourteen items explaining a total of 59% of the total variance was attained. CFA revealed acceptable fit for the one-dimensional model ($\chi^2=237.78$, $sd=77$, $\chi^2/sd=3.08$, $RMSEA=.13$, $GFI=.78$, $AGFI=.70$, $CFI=.94$, $IFI=.94$, $NFI=.91$, $RFI=.90$, $RMR=.06$). Virtual Environment Loneliness Scale (VELS) was used to test the criterion validity of Social Support Expectation Scale in Social Networks. As a result of the analysis, it was found between scores a positive correlation with the social socialization and virtual sharing factor and a negative relationship with the virtual loneliness factor. The test-retest method, the split-half method, Cronbach Alpha and corrected item-total correlation were used to determine the reliability. After an interval of three weeks, a result of the test-retest correlation coefficient was found to be 0.85. The Cronbach Alpha reliability coefficient calculated for the whole scale was found to be 0.95 for EFA, 0.93 for CFA. In another reliability study, 27% of bottom-top group comparisons revealed significant differences in all items. Finally, the item-total correlation analysis of the relationship was examined and found to vary between 0.59 and 0.81 for EFA, 0.54 and 0.79 for CFA. Based on these findings, we can say that the Social Support Expectation in Social Networks Scale can be used in the field of education and psychology and that it is a reliable and valid measurement tool.

Keywords: Empathic Tendency, Fear of Negative Evaluation, Emotional Labor, Expression of Natural Felt

How to cite this article: Uzakgiden, A. M. & Erözkan, A. (2019). Social Support Expectation in Social Networks Scale: Validity and Reliability Study *Journal of Aegean Scientific Research*, 2(1), 20-33.

Received Date: 29.01.2019

Accepted Date: 06.05.2019

¹ Mugla Sitki Kocman University, Institute of Educational Sciences, Master Degree Student
aysunmuge@gmail.com

²Associate Professor Doctor, Mugla Sitki Kocman University, Faculty of Education Department of Educational Sciences, Psychological Counseling and Guidance, atilgan@mu.edu.tr

Araştırma Makalesi**Sosyal Ağlarda Sosyal Destek Beklentisi: Ölçek Geliştirme, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması***Aysun Müge UZAKGİDEN¹ Atılğan ERÖZKAN²***Özet**

Çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin Sosyal Ağlarda Sosyal Destek Beklentisi Ölçeğini geliştirmek ve bu ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik özelliklerini incelemektir. Çalışmanın pilot uygulaması için 67, Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) için 462, Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) için ise 120 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliğini test etmek için AFA ve DFA yöntemleri kullanılmıştır. AFA sonucunda, ölçeğin toplam varyansın %59'unu açıklayan toplam 14 maddeden oluşan tek boyutlu bir yapı elde edilmiştir. Ölçek için uygulanan DFA sonuçları da ölçeğin tek faktörlü yapısını doğrulamış olup uyum indeksleri şu şekildedir: $\chi^2=237.78$, $sd=77$, $\chi^2/sd=3.08$, $RMSEA=.13$, $GFI=.78$, $AGFI=.70$, $CFI=.94$, $IFI=.94$, $NFI=.91$, $RFI=.90$, $RMR=.06$. Sosyal Ağlarda Sosyal Destek Beklentisi Ölçeğinin (SASDA) ölçüt geçerliğini test etmek için Sanal Ortam Yalnızlık Ölçeği (SOYÖ) kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, SASDA'dan alınan puanlarla SOYÖ puanları arasında sanal sosyalleşme ve sanal paylaşım faktörüyle pozitif yönlü, sanal yalnızlık faktörüyle negatif yönlü ilişki bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için test tekrar test yöntemi, eşdeğer yarılar, Cronbach Alpha, düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu kullanılmıştır. Ölçeğin üç hafta ara ile yapılan test tekrar test güvenilirlik çalışmasında .85 ($p < .001$) korelasyon bulunmuştur. Ölçeğin tamamı için hesaplanan Cronbach Alpha katsayısı AFA için .95, DFA için .93 olarak elde edilmiştir. Bir diğer güvenilirlik analizi olan %27'lik alt grup ve %27'lik üst grubun karşılaştırılmasında, bütün maddeler gruplar arasında anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Son olarak Madde toplam korelasyonu incelenmiş, AFA için .59 ile .81; DFA için toplanan verilerde .54 ile .79 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanların yükselmesi bireylerin sosyal destek beklentisinin yükseldiğini, puanların düşmesi ise sosyal destek beklentisinin düştüğünü göstermektedir. Bu bulgulara dayanarak Sosyal Ağlarda Sosyal Destek Beklentisi Ölçeğinin psikoloji ve eğitim alanında kullanılabilecek, geçerlik ve güvenilirlik özelliklerine sahip bir ölçek olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Empatik Eğilim, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu, Duygusal Emek, Doğal Duygular.

Makaleye Atıf Yapma: Uzakgiden, A. M. ve Erözkan, A (2019). Sosyal Ağlarda Sosyal Destek Beklentisi: Ölçek Geliştirme, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. *Ege Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 20-33.

Geliş Tarihi: 29.01.2019

Kabul Tarihi: 06.05.2019

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD, aysunmuge@gmail.com

² Doçent Doktor, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD, atilgan@mu.edu.tr

Giriş

Bireylerin ruhsal yönden sağlıklı olarak ele alınabilmesi için olumsuz yaşam olaylarıyla etkin bir şekilde mücadele edebilmesi, stresin yol açtığı etkilerle baş edebilmesi, zorluklarla karşılaştığında direnç gösterip psikolojik olarak iyi hissetmesi gerekmektedir (Çetin, 2012). Bu iyilik halini korumak için kişinin bazen kendi potansiyelleri yeterli olurken bazı durumlarda ise kişi sosyal bir desteğe ihtiyaç duymaktadır. Sosyal destek, insanın olumsuz durumlarla daha kolay baş etmesini sağlaması nedeniyle hem yaşam için önemli bir gereksinim olmakla birlikte hem de yapılan psikoterapilere yardımcı olan önemli bir kaynaktır (Ersoy ve Çürük, 2009).

Sosyal destek kavramı ile ilgili alanyazın incelendiğinde, farklı bakış açıları olmakla birlikte birçok tanımla karşılaşılmaktadır. Cobb sosyal desteği; toplumda ya da çevrede saygı duyulan, sevilen, önem verilen bir kimse olduğuna dair sunulan bir bilgi olarak öne sürmektedir. Sarason, Lewin ve ark. (1983) sosyal desteği; kişinin kendisini seven, önemseyen, değer veren insanların olduğunu bilmesi, güvendiği kişilerin olması ve onun için hazırda bulunmaları şeklinde ifade etmektedir (Akt. Çakır, 1993). Zaimoğlu ve Büyükberber'e göre (1992) insanların zor zamanlarında başvurabilecekleri insanların bulunması, kendisine değer verilen, özen gösterilen ilişkilere sahip olması ve bundan doyum alması olarak tanımlanmaktadır (Akt., Karadağ, 2007). Robertson'a göre (1988) sosyal destek, bireye çevresinin duygusal ilgi, sevgi ve saygı göstererek, takdir ederek güven duymasının yanında bilgi verme veya maddi yardım yaparak bireye sosyal, psikolojik ve ekonomik olarak birçok yönden destek vermesidir. Dolayısıyla sosyal destek, bireyin karşılaştığı zorlu yaşam durumlarıyla baş edebilmesinde güçlü bir dayanak olarak karşımıza çıkmaktadır (Yıldırım, 1999). Sosyal destekle ilgili tanımlarda görüş farklılıkları olmasına rağmen, genellikle bireyin herhangi bir zorlayıcı güç bir yaşam olayı ile karşı karşıya geldiği takdirde çevresindeki insanlar tarafından sağlanan yardım olduğu (Çetin, 2012) ve bunun da bireyi fiziksel ve psikolojik olarak iyileştirici bir değerinin olduğu üzerinde durulmaktadır (Kaner, 2010).

İnsanlar toplumda bir yer edinebilmek için çevresindeki insanlarla etkileşim kurarak var olmaktadır. Bu yüzden, insan yaşamının temeli kişilerarası ilişkilerden oluşmaktadır. İnsanın diğer insanlar ile ilişki kurma ve birlikte olma ihtiyacı doğuştan itibaren yaşamları boyunca devam etmektedir (Cüceloğlu,1992). İnsan doğası gereği çevresindeki kişilerden sevgi, saygı, onay, destek ve yardım beklemektedir. Özellikle zorlayıcı yaşam olaylarıyla karşılaştığında ona yalnız olmadığını hissettirecek, sorunlarla baş etmesine yardımcı olacak bir sosyal destek arayışı içine girmektedir (Bayraktar, 2011). Bu sebeple birey duygusal olarak zorlandığı zamanlarda sosyal destek kaynaklarının kendisine ilgi göstermesini, yardımcı olmasını, dostça yaklaşmasını, yanında olmasını beklemesi olası gözükmektedir. Birey böyle zamanlarda sosyal destek beklentisi içine girebilmektedir.

Sosyal destekle ilgili çalışmalarda sıkça sözü geçen ve çoğu zaman birlikte kullanılan bir diğer önemli kavram ise "sosyal ağ"dır. Sosyal ağ ile bireyin hayatındaki bir grup insanla olan ilişkileri ve bağları kastedilmektedir (Budak, 1999). Sosyal ağlar bireyi çevreleyen yani bireyin sahip olduğu ilişkiler ağı olarak da söylenebilir. Sosyal destek

de bireye bu sosyal ağ içinde yer alan kişiler tarafından duygusal, maddi ve bilişsel yardım sağlanmasına denilmektedir (Çetin, 2012). Kişinin ailesi, arkadaşları, komşuları, iş arkadaşları, çevresinde yer alan gruplar sosyal ağları içinde yer almaktadır. Kişinin kendinde yahut destek kaynaklarında değişikliğin olması, sosyal destek düzeyinin değişmesine yol açabilir (Yıldırım 1997). Günümüzde teknolojik gelişmelere bağlı olarak yaşanan toplumsal değişmeler, yaşam temposunu hızlandırarak kişiler arası ilişkileri de etkilemekte ve dolayısıyla kentleşme ve endüstrileşme olgusuyla birlikte kişiler arası ilişkilerde farklılaşma yaşanmaktadır (Bayraktar, 2011). Yeni bir iletişim medyası olarak çağın sihri durumundaki sosyal medya, bireyi ve toplumu bir girdap gibi sarmalayarak toplumun yapısını temelden etkilemektedir. İletişim ve etkileşimin yoğun bir şekilde gerçekleştiği sosyal ağlar, insanların diğer insanlar ile ilişki kurma ve birlikte olma ihtiyacını büyük ölçüde karşılar duruma gelmiştir (Alav, 2012). Sanal bir ağ tabanında kendi sosyal ağını oluşturduğu için bireyler bu sosyal ağ sitelerinde bulunan kişilerden de mesaj veya paylaşımları yoluyla ilgi görmek, yalnız olmadığını bilmek isteyebilmekte ve duygusal olarak destek bekleyebilmektedir.

Bu araştırmalar doğrultusunda, sosyal ağlarda sosyal destek beklentisi: “Bireyin duygusal olarak yoğun olduğu zamanlarda, bu durum ve duygularla ilgili paylaşımlarda bulunup sosyal ağ sitelerinde bulunan kişilerden kendisine ilgi gösterilmesini, samimi ve dostça yaklaşılmasını beklemesi, daha çok duygusal olarak destek olmalarıyla yalnız olmadığını görerek sosyal ağlar ile destek ve güven ortamının oluşacağını ummasıdır.” şeklinde tanımlanabilir.

Bireyin zorlamalı bir yaşam olayı ile karşılaştığında baş edebilmesi için çevresindeki insanlardan güçlü bir dayanak almasını sağlayan sosyal destek algısının, ilişki kurma ve birlikte olma ihtiyacını büyük ölçüde karşılayan sosyal ağlardan beklenir olmuştur. Günümüz çağında bireyler sosyal ağ sitelerinde bulunan kişilerden mesaj veya paylaşım yoluyla ilgi görmek, yalnız olmadığını bilmek istemekte ve sosyal olarak destek bekler duruma gelmişlerdir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, sosyal ağlardaki sosyal destek beklentisini ölçmek ve eğitim, psikoloji alanında geçerli ve güvenilir bir Sosyal Ağlarda Sosyal Destek Beklentisi ölçeğini geliştirmektir.

YÖNTEM

Çalışma I

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2016-2017 Eğitim Öğretim yılı Bahar yarıyılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nin çeşitli bölümlerde öğrenim görmekte olan üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Pilot uygulama için 67, AFA için 462 öğrenciye ulaşılmıştır. Araştırma grubu 249'u kadın (%53.9) ve 213'ü erkek (%46.1) olmak üzere toplamda 462 gönüllü katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 20.96'dır. Çalışma grubunun seçiminde uygun örnekleme metodu kullanılmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin sınıf düzeyi bilgileri; üniversite birinci sınıf öğrencisi ($n= 72$, %15.6), ikinci sınıf öğrencisi ($n= 166$, %35.9), üçüncü sınıf öğrencisi ($n= 192$, %41.6) ve dördüncü sınıf öğrencisi ($n= 32$, %6.9) şeklindedir.

Veri Toplama Araçları

Sanal Ortam Yalnızlık Ölçeği (SOYÖ): Korkmaz, Usta ve Kurt (2014) tarafından geliştirilmiştir. 20 maddeden oluşan ölçek sanal paylaşım, sanal sosyalleşme ve sanal yalnızlık alt boyutlarından oluşan üç faktörlü bir yapı göstermektedir. Beşli Likert tipi derecelendirme şeklindedir (1=Hiç Yansıtmıyor, 5=Tamamen Yansıtıyor). Güvenirlik çalışması olarak yapılan Cronbach Alpha değeri; iç kontrol odağı boyutu için .80, dış kontrol odağı boyutu için .66, toplamı için .60 bulgusuna ulaşılmıştır. Ölçeğin toplamına ilişkin güvenilirlik bulguları şöyledir: Eş yarılar arasındaki korelasyon değeri .5; Guttman Split-Half değeri .66; Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı.82; Sperman Brown güvenilirlik katsayısı .66 olarak belirlenmiştir.

İşlem

Ölçek geliştirme sürecinde öncelikle sosyal destek alanında yapılan araştırmalar incelenmiştir. Eğitim ve akademik alanlardaki indeks ve dizinlerde yayınlanan “sosyal destek” başlığı altında toplanan veriler incelenmiştir. Nitel Görüşme Formu hazırlanarak 10 kişi ile sosyal ağlardan insanların beklediği sosyal desteğe yönelik görüşme yapılmıştır. Literatür taraması ve nitel görüşmeler sonucu ortaya çıkan yapıların her biri önerme olarak maddeleştirilerek madde havuzuna atılmıştır. 32 maddeden oluşan madde havuzu rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında uzman olan üç öğretim üyesi ve bir dil uzmanına incelenmiştir. Bir Türkçe öğretmeni tarafından maddeler, dilbilgisi ve anlaşılabilirlik açısından değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda kalan 25 madde ve bir kontrol madde ifadesinden “Yukarıdaki maddeleri içtenlikle cevapladım.” oluşan ölçek 67 kişilik bir gruba pilot olarak uygulanmıştır. Pilot uygulama sonucunda anlaşılmayan veya boş bırakılan madde olmamıştır. Ölçek dördümlük likert şeklinde derecelendirilmiştir (“1” hiçbir zaman, “2” nadiren, “3” sıklıkla ve “4” her zaman) ve geçerlik ve güvenilirlik özellikleri araştırılmıştır.

SASDA'nın yapı geçerliği belirlemek amacıyla AFA, DFA ve ölçüt geçerliğine bakılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği belirlemek için ise test tekrar test, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı, eşdeğer yarılar metodu, alt-üst grup güvenilirliği, düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu kullanılmıştır. Analizler SPSS 22 ve Lisrel 8.80 paket programı ile yapılmıştır.

BULGULAR

Çalışma I

Geçerlik Çalışmaları

Yapı Geçerliği: Sosyal Ağlarda Sosyal Destek Beklentisi Ölçeğinin yapı geçerliğini belirlemek için AFA yapılmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluğunu incelemek için ilk olarak bütün maddeler arasındaki korelasyon matrisi incelenmiştir. Korelasyon

değerlerine göre anlamlı ilişkilerin olduğu görülmüş, faktör analizi yapılmasına uygun bulunmuştur. Daha sonra Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) ve Barlett Sphericity testine

bakılmıştır. Bu çalışma için KMO katsayısı .96, Barlett testi χ^2 değeri 4387,849 ($p < .001$) çıkmıştır. KMO örneklem uygunluk katsayısı .60'dan yüksek ve Barlett testi anlamlı ise veriler faktör analizine uygundur (Büyüköztürk, 2007). Literatürde bir maddenin faktör yük değerinin asgari büyüklüğün .32 olması gerektiği hakkında fikir birliği vardır (Büyüköztürk, 2010). Buna nazaran faktör yük değerinin büyüklüğü için araştırmacının tercihine bağlı olarak bir kesme noktası belirlenebileceği de öne sürülmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). Bu görüş doğrultusunda faktör yük değeri kesme noktası .60 olarak belirlenmiştir. AFA'nın temel bileşenler tekniğiyle varimax kullanmadan ve Scree Pilot sonucunda bir faktör ile sınırlanmıştır. Faktör yük değeri .60'dan düşük ve binişik olan 11 madde ölçme aracından çıkartılarak toplam varyansın %59.15'ini açıklayan tek boyutlu, 14 maddeden oluşan bir yapı elde edilmiştir. Maddelere ilişkin faktör yük değerleri ve açıklanan varyans Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1: Sosyal Ağlarda Sosyal Destek Beklentisi Ölçeği'nin Maddeleri, Maddelere İlişkin Faktör Yükleri, Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu ve Alt-Üst Gruplar için t değerleri

Madde No	Madde ifadesi	Faktör Yük Değerleri	Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu	t değerleri
a2	Başarılarımı paylaştığımda, sanal çevremin benimle gurur duymasını isterim	.85	.81	-26.83**
a12	Başarılarımı paylaştığımda, sanal çevremin beni tebrik etmesini beklerim.	.84	.81	-28.65**
a3	Hayatımdaki önemli gelişmeleri paylaştığımda, sanal çevremin benimle ilgilenmesini isterim.	.82	.78	-23.12**
a4	Sanal çevremin, kötü hissettiğim zamanlarda moral vermesini beklerim.	.81	.77	-27.61**
a10	Sevinçli ve kederli durumlarda sanal ortamdan destek almak beni rahatlatır.	.81	.77	-24.75**
a7	Sanal çevremin benim için önemli olan günleri hatırlamasını isterim.	.80	.76	-25.62**
a1	Sanal çevremin, duygularıma önem vermesini isterim.	.78	.74	-22.74**
a8	Sanal çevremde anlaşıldığımı hissetmek isterim.	.78	.74	-20.37**
a9	Sorunlarımla başa çıkmam için sanal çevremin bana yardımcı olmasını isterim.	.78	.74	-24.60**
a14	Sanal ortamda doğum günümün kutlanması bana değer verildiğini gösterir.	.75	.70	-19.89**

a6	Sanal çevremin paylaşımlarımı beğenmesi ya da yorum yapması beni destekledikleri anlamına gelir.	.72	.67	-18.89**
a11	İyi ve kötü günümde yalnız olmadığımı görmek isterim.	.68	.63	-17.61**
a15	Sorunlarım için akıl danıştığımda yol gösterici olmalarını isterim.	.68	.63	-17.23**
a17	Karar vermekte güçlük çektiğimde, sanal ortamda fikirlerine önem verdiğim kişilerden yardımcı olmalarını isterim.	.63	.59	-15.12**

Özdeğer= 8.28

Açıklanan Varyans= 59.15

İçtutarlılık katsayısı(Alpha): . 95

N= 462, n1= n2= 125, **p< .001

Tek boyut altında toplanan maddelerin içeriği; daha çok bireylerin duygusal olarak yoğun olduğu zamanlarda, bu durum ve duygularla ilgili paylaşımlarda bulunup sosyal ağ sitelerinde bulunan kişilerden kendisine ilgi göstermesini, samimi ve dostça yaklaşmasını beklemeye yöneliktir. Duygusal olarak destek olmalarıyla yalnız olmadığını görerek sosyal ağlar ile destek ve güven ortamının oluşacağına dair beklentisini içermektedir. Tek faktörde toplanan 14 maddenin faktör yük değerleri .85 ile .63 arasında değişmektedir.

Ölçüt Geçerliliği: Sosyal Ağlarda Sosyal Destek Beklentisi Ölçeğinin ölçüt geçerliliği için Korkmaz, Usta ve Kurt'un (2014) geliştirdikleri Sanal Ortam Yalnızlık Ölçeği kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda Sosyal Ağlarda Sosyal Destek Beklentisi Ölçeği'nden alınan puanlarla Sanal Ortam Yalnızlık Ölçeği puanları arasında sanal sosyalleşme faktörüyle .60 düzeyinde ve pozitif yönlü, sanal paylaşım faktörüyle .63 düzeyinde ve pozitif yönlü ve sanal yalnızlık faktörüyle -.57 düzeyinde ve negatif bir ilişki bulunmuştur (p< .001). Elde edilen sonuçlara göre; Sosyal Destek Beklentisinin, sanal sosyalleşme ve sanal paylaşım alt boyutu ile pozitif yönde yüksek düzeyde manidar bir ilişkisi vardır. Sanal yalnızlık ile negatif yönde orta düzeyde manidar bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Ölçüt geçerliliği için kullanılan SOYÖ ile alanyazınla paralel bir sonuç bulunmuştur.

Güvenirlilik Çalışmaları

Test Tekrar Test Çalışması: Güvenirlilik için yapılan yöntemlerden bir diğeri ise test-tekrar test yöntemidir. 55 kişiden oluşan bir gruba üç hafta aradan sonra ikinci bir uygulama daha gerçekleştirilmiştir. Yapılan ilk uygulama ve üç hafta sonra yapılan ikinci uygulama arasında Pearson Momentler Korelasyon katsayısı .85 (p<.001) bulunmuştur. Güvenirlilik katsayısı değerinin en az .70 ve pozitif yönde olması gerekmektedir (Tavşancıl, 2010). Dolayısıyla geliştirilen ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilir.

İç Tutarlık: Ölçeğin iç tutarlılığını test etmek için Cronbach's Alpha sonuçları incelenmiş ve Cronbach Alpha değeri ölçeğin tamamı için .95 sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular doğrultusunda ölçme aracının yüksek düzeyde güvenilir olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2010).

Alt-Üst Grup Güvenirliği: Güvenirlik için yapılan bir başka analiz %27'lik alt ve %27'lik üst grupların karşılaştırılması yöntemidir. Ölçekten alınan puan ortalamalarının %27'lik alt ile %27 'lik üst gruplar arasında araştırılan özellik açısından farklılaşması beklenmekte ve grupların maddelere verdiği yanıtların birbirinden farklı olması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2007). Çalışma evreninden alınan %27'lik alt (N:125) ve %27'lik üst (N:125) grupların madde ortalama puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını tespit etmek amacıyla t-testi değerine bakılmıştır. T testi analizi sonuçlarına göre, alt grup ve üst grup arasında anlamlı farkın olduğu bulunmuştur ($p<.001$). Bu durumda alt ve üst gruplar için maddelerin iyi ayırt edici özelliğe sahip olduğu söylenebilir. Yapılan analizle ilgili sonuçlar ve t değerleri Tablo 1'de verilmektedir.

Testi Yarılama: Sosyal Ağlarda Sosyal Destek Beklentisi Ölçeğinin güvenilirlik çalışması için Testi Yarılama Katsayıları hesaplanmıştır. Maddeler tek çift şeklinde rastgele ikiye ayrılmış ve elde edilen iki yarının puanları arasındaki korelasyon değerine bakılmıştır. Bu yöntem sonucunda elde edilen değer .91 şeklinde bulunmuştur ($p<.001$). Yarılar arasında yüksek ve pozitif yönde ilişki vardır.

Madde Toplam Korelasyon Analizi: Sosyal Ağlarda Sosyal Destek Beklentisi Ölçeğini oluşturan her bir maddenin ölçeğin toplam puanıyla ilişkisini incelemek için madde toplam korelasyon analizine bakılmıştır. Analiz sonucuna göre; maddelerin ait oldukları boyutla arasındaki korelasyon değerleri .63 ile .85 arasında yer almaktadır. Buna ilaveten her bir maddenin ölçeğin toplam puanıyla ilişkisi incelendiğinde korelasyon katsayıları .59 ile .81 ($p<.001$) aralığında değişmektedir. Yapılan analizle ilgili sonuçlar Tablo 1'de verilmektedir.

Puanların Değerlendirilmesi

Sosyal Ağlarda Sosyal Destek Beklentisi Ölçeği 14 madde ve dörtlü likert tipi dereceleme seçeneğinden oluştuğu için; en yüksek alınabilecek puan 56, alınabilecek en düşük puan ise 14 olacaktır. Sosyal Ağlarda Sosyal Destek Beklentisi Ölçeğinden alınan puanların yükselmesi bireylerin sosyal destek beklentisinin yükseldiğini, puanların düşmesi ise sosyal destek beklentisinin düştüğünü göstermektedir. Ölçeğin uygulama süresi yaklaşık 5 dakikadır.

Çalışma II

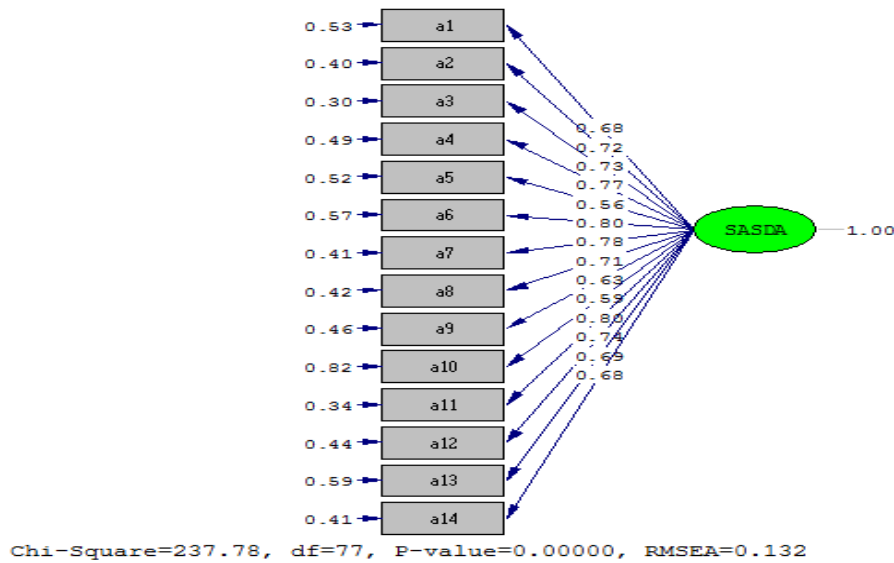
Çalışma Grubu

Doğrulayıcı faktör analizi için toplanan verilerin çalışma grubunu, 2016-2017 Eğitim Öğretim yılı Bahar yarıyılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nin çeşitli bölümlerinde öğrenim görmekte olan üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmanın bu ikinci kısmında, yapılan analiz doğrultusunda ortaya çıkan yapıyı doğrulamak için 102'si (%85) kadın 18'i (%15) erkek 120 üniversite öğrencisine daha ulaşılmıştır.

Katılımcıların yaş ortalaması 20.14'tür. Çalışma grubu seçkisiz olmayan, uygun örnekleme metodu ile seçilmiştir.

İşlem

AFA sonunda elde edilen faktör yapısının başka bir çalışma grubunda doğrulanıp doğrulanmayacağı DFA ile ikinci grup veri setinde (N=120) test edilmiştir. DFA için Lisrel programı kullanılmış, elde edilen modelin uygun olup olmadığı uyum iyiliği indekslerine bakılarak değerlendirilmiştir. Bu çalışmada ki kare, uyum iyiliği indeksi (GFI), standartlaştırılmış uyum iyiliği indeksi (AGFI), orantılı uyum indeksi (CFI), yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA) indekslerine bakılmıştır. GFI, CFI ve AGFI indeksleri 0 ile 1 aralığında olmakta ve .90'dan büyük olan değerler model uyumunun iyi olduğunu göstermektedir. RMSEA indeksi değerlerinin .05 ve daha düşük olması iyi uyumu, .08'e yakın olması orta uyumu, .10 ve daha yüksek değerler kötü uyum olduğunu göstermektedir (Byrne, 2001; Şimşek, 2007). Ki kare (χ^2) uyum testinin, örneklemin büyük olduğu durumlarda anlamlı olma ihtimali fazladır, bu nedenle ki karenin serbestlik derecesi oranına (χ^2 / sd) bakılmıştır. Bu değer 2 veya daha düşük olması iyi derece uyum olduğunu göstermektedir (Ullman, 1996; akt. Toplu-Demirtaş ve Tezer, 2013). Ölçeğin tek boyutlu elde edilen yapısının farklı bir örneklem grubunda doğrulanıp doğrulanmayacağını belirlemek için yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucu, Şekil 1'de yer almaktadır.

Şekil 1. Sosyal ağlarda sosyal destek beklentisi ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi sonucu

Şekil 1'de görüldüğü üzere; DFA sonucu elde edilen modele ilişkin elde edilen uyum iyiliği indekslerine göre modelin kabul edilebilir düzeyde uyum gösterdiği söylenebilir ($\chi^2 = 237.78$, $sd = 77$, $\chi^2/sd = 3.08$, $GFI = .78$, $CFI = .94$, $AGFI = .70$, $IFI = .94$, $NFI = .91$, $RFI = .90$, $RMR = .06$, $RMSEA = .13$). Bu değerler tek boyutlu modelin doğrulandığını göstermektedir. Tek boyut için faktör yük değerleri .56 ile .80 arasında değişmektedir ve tüm parametre sonuçları anlamlı çıkmıştır. Bu sonuç SASDA'nın yapı geçerliğine yönelik bir kanıt şeklinde yorumlanabilir.

Geçerlik Çalışmaları

Yapı Geçerliliği: Ölçeğin yapı geçerliği belirlemek amacıyla DFA'dan yararlanılmıştır. DFA sonucunda elde edilen değerler tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2: Sosyal Ağlarda Sosyal Destek Beklentisi Ölçeği'nin Maddelerine İlişkin DFA Sonuçlarına göre Faktör Yükleri, Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonları ve Alt Üst Gruplar için t değerleri

Madde No	Madde ifadesi	Faktör Yük Değerleri	Düzeltilmiş Madde- Toplam Korelasyonu	t değerleri
a2	Başarılarımı paylaştığımda, sanal çevrem benimle gurur duymasını isterim	.76	.71	-9.47**
a12	Başarılarımı paylaştığımda, sanal çevrem beni tebrik etmesini beklerim.	.82	.79	-12.63**
a3	Hayatımdaki önemli gelişmeleri paylaştığımda, sanal çevrem benimle ilgilenmesini isterim.	.80	.76	-9.77**
a4	Sanal çevrem, kötü hissettiğim zamanlarda moral vermesini beklerim.	.75	.70	-9.86**
a10	Sevinçli ve kederli durumlarda sanal ortamdaki destek almak beni rahatlatır.	.71	.66	-9.37**
a7	Sanal çevrem benim için önemli olan günleri hatırlamasını isterim.	.75	.70	-13.98**
a1	Sanal çevrem, duygularıma önem vermesini isterim.	.70	.65	-8.98**
a8	Sanal çevremde anlaşıldığımı hissetmek isterim.	.79	.75	-14.43**
a9	Sorunlarımla başa çıkmam için sanal çevrem bana yardımcı olmasını isterim.	.77	.73	-9.88**
a14	Sanal ortamda doğum günümün kutlanması bana değer verildiğini gösterir.	.77	.72	-11.98**
a6	Sanal çevrem paylaşımlarımı beğenmesi ya da yorum yapması beni destekledikleri anlamına gelir.	.64	.57	-7.28**
a11	İyi ve kötü günümde yalnız olmadığımı görmek isterim.	.59	.54	-6.68**
a15	Sorunlarım için akıl danıştığımda yol gösterici olmalarını isterim.	.70	.65	-11.43**

a17	Karar vermekte güçlük çektiğimde, sanal ortamda fikirlerine önem verdiğim kişilerden yardımcı olmalarını isterim.	.75	.70	-11.27**
------------	---	-----	-----	----------

İç tutarlılık katsayısı(Alfa)= .93

N= 120, n1= n2=32, **p< .001

Güvenirlilik Çalışmaları

İç Tutarlılık: Doğrulamalı faktör analizi için toplanan veriler üzerinden ölçeğin iç tutarlılığını test etmek için Cronbach's Alpha değerlerine bakılmıştır. Test puanlarının alt kestirici olarak kullanılan bu yöntem, ölçek maddelerinin ölçmenin bütünüyle tutarlı olup olmadığını gösterir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün ve diğ., 2014). Cronbach Alpha katsayısının yüksek olması ölçek maddelerinin birbiriyle o derece tutarlı ve homojen olduğunu gösterir. Cronbach Alpha değeri ölçeğin tamamı için .93 bulunmuştur. Bulgular neticesinde bu ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu söylenebilir (Büyüköztürk, 2010).

Testi Yarılama: SASDA'nın güvenirlilik çalışması için tek uygulamaya dayalı olan yöntemlerden olan Testi Yarılama Katsayıları hesaplanmıştır. Aynı özelliği ölçmek için hazırlanan 14 madde iki eş (paralel) olabilmesi için tek çift şeklinde rastgele ikiye ayrılmış ve elde edilen iki yarının puanları arasındaki Pearson korelasyon katsayısına bakılmıştır. Doğrulamalı faktör analizi için toplanan veriler üzerinden yapılan testi yarılama güvenirlilik analizinde Pearson korelasyon katsayısı .92 olarak bulunmuştur (p< .001). yarılar arasında yüksek ve pozitif ilişki vardır.

Alt-Üst Grup Güvenirliliği: Ölçeğin güvenirliliği gösteren bir başka analiz %27'lik alt ve %27'lik üst grupların puanları arasında farkın karşılaştırılması yöntemidir. Ölçekten alınan puan ortalamalarının %27'lik alt ile %27'lik üst gruplar arasında ölçülen özellik bakımından farkın olması beklenmekte ve bu iki grubun maddelere verdiği yanıtların birbirinden farklı olması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2007). Araştırma grubundan alınan %27'lik alt (N:32) ve %27'lik üst (N:32) grupların madde ortalama puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını test etmek amacıyla t-testi değerine bakılmıştır. T testi analizi sonuçlarına göre, alt grup ve üst grup arasında farkın olduğu bulunmuştur (p< .001). Bu durumda alt üst gruplar için maddelerin iyi ayırt edici özelliğe sahip olduğu söylenebilir. Yapılan analizle ilgili sonuçlar ve t değerleri Tablo 2'de verilmektedir.

Madde Toplam Korelasyon Analizi: SASDA'yı oluşturan her bir madde ile ölçeğin bütünü arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla madde toplam korelasyon analizine bakılmıştır. Çalışmanın ikinci kısmında var olan yapıyı doğrulamak için toplanan veriler üzerinden yapılan analizlerde madde toplam korelasyon sonuçları .54 ile .79 (p< .001) aralığında olmuştur. Yapılan analizle ilgili sonuçlar Tablo 2'de verilmektedir.

TARTIŞMA

Sosyal ağlar üzerinden sosyal destek beklentisini belirlemek amacıyla hazırlanan 25 maddeden oluşan taslak form 462 üniversite öğrenciye uygulanmasının ardından 14 maddeden oluşan tek boyutlu bir ölçek haline almıştır. Ölçek dördümlük likert şeklinde derecelendirilmiştir (“1” hiçbir zaman, “2” nadiren, “3” sıklıkla ve “4” her zaman) ve geçerlik ve güvenirlik özellikleri araştırılmıştır. Ölçek maddelerinde ters ifade yer almamaktadır. Ölçeğin yapı geçerliği için AFA ve DFA yöntemleri kullanılmıştır. Literatürde bir maddenin faktör yük değerinin minimum büyüklüğün .32 ve açıklanan toplam varyansın en az %41 olması yönünde görüş birliği bulunmaktadır (Büyüköztürk, 2010). Buna nazaran faktör yük değerinin büyüklüğü için araştırmacının tercihine bağlı olarak bir kesme noktası belirlenebileceği de öne sürülmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). Bu görüş doğrultusunda faktör yük değeri kesme noktası .60 olarak belirlenmiştir. Faktör yük değeri .60’tan düşük veya binişik 11 madde ölçme aracından çıkartılarak toplam varyansın % 59.15’ini açıklayan tek boyutlu, 14 maddeden oluşan bir yapı elde edilmiştir.

AFA sonunda ortaya çıkan faktör yapısının, başka bir çalışma grubunda doğrulanıp doğrulanmayacağı DFA ile ikinci grup veri setinde (N=120) test edilmiştir. DFA sonucu elde edilen modelin uyum iyiliği indeksleri kabul edilebilir düzeyde uyum gösterdiğine işaret etmektedir ($\chi^2 = 237.78$, $sd = 77$, $\chi^2/sd = 3.08$, $GFI = .78$, $CFI = .94$, $AGFI = .70$, $IFI = .94$, $NFI = .91$, $RFI = .90$, $RMR = .06$, $RMSEA = .13$) ve tek boyutlu modelin doğrulandığı göstermektedir. Tek boyut için faktör yük değerleri .56 ile .80 arasında değişmektedir ve bütün parametre sonuçları anlamlı çıkmıştır. Bu sonuçlar SASDA’nın ölçek geliştirme çalışmalarında, yapı geçerliği açısından iyi bir kanıt olarak yorumlanmıştır. Bir diğer geçerlik çalışmasında, Sosyal Ağlarda Sosyal Destek Beklentisi Ölçeği ile Sanal Ortam Yalnızlık Ölçeği Ölçeği’nin sanal sosyalleşme alt boyutu ile arasında .60 düzeyinde pozitif yönde, sanal paylaşım alt boyutu arasında .63 düzeyinde pozitif yönde ve sanal yalnızlık alt boyutu ile arasında -.57 düzeyinde negatif yönde bir ilişki bulunmuştur ($p < .001$). Elde edilen sonuca göre Sosyal Destek Beklentisinin, sanal sosyalleşme ve sanal paylaşım ile pozitif yönlü yüksek düzeyde anlamlı bir ilişkisi vardır. Ölçüt geçerliği için kullanılan SOYÖ ile literatürle paralel bir sonuç bulunmuştur.

Ölçeğin güvenilirliği belirlemek için ise test tekrar test, Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı, eşdeğer yarılar metodu, alt-üst grup güvenirlik analizi, düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu kullanılmıştır. Üç hafta ara ile yapılan test tekrar test güvenirlik çalışmasında ön test ve son test arasında Pearson momentler korelasyon katsayısı .85 ($p < .001$) olarak bulunmuştur. Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı AFA çalışma grubu için .95; DFA için toplanan veriler için ise .93 sonucu bulunmuştur. Bu bulgular doğrultusunda ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğu söylenebilir. Testi Yarılama analizinde maddeler tek ve çift şeklinde rastgele ikiye ayrılmış ve elde edilen iki yarının puanları arasındaki korelasyon değerine bakılmıştır. Elde edilen katsayısı AFA örnekleme için .91 iken DFA için toplanan verilerde .92 ($p < .001$) olarak bulunmuştur. Yarılar arasında yüksek düzeyde ve pozitif yönde ilişki vardır. Bir sonraki güvenirlik analizi olan %27’lik alt ve üst grubun karşılaştırılmasında, tüm maddeler gruplar arasında anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($p < .001$). Madde toplam korelasyonları, maddelerin ilk örneklem için .59 ile .81; DFA için toplanan verilerde .54 ile .79 ($p < .001$) arasında değişmektedir ($p < .001$). Ölçekten alınan puanların yükselmesi bireylerin

sosyal destek beklentisinin yükseldiğini, puanların düşmesi ise sosyal destek beklentisinin düştüğünü göstermektedir. Bu bulgulara dayanarak Sosyal Ağlarda Sosyal Destek Beklentisi Ölçeği'nin psikoloji ve eğitim alanında kullanılabilecek, geçerlik ve güvenilirlik özelliklerine sahip bir ölçek olduğu görülmektedir. Böylece tek boyutlu, cevaplama kolay, üniversite öğrencileri için uygun bu ölçeğin geliştirilerek alan için önemli bir katkı sağlandığı düşünülmektedir.

Tüm bunlarla birlikte bu çalışmanın bazı sınırlılıkları mevcuttur. Araştırmanın çalışma grubu sadece Muğla ilindeki devlet üniversitesinde çeşitli bölümlerde öğrenim görmekte olan üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın bulguları, sadece bu evren için genellenebilmektedir. Örneklem genişletilerek bu sınırlılığın giderilmesi önerilebilir. Yapılacak olan sonraki araştırmalarda, üniversite öğrencilerinin yanı sıra diğer yaş grupları için de uygulanabilir olması için çeşitli çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Alav, O. (2012). Sosyal Medya'nın birey ve toplumsal yapıya etkileri (sosyal medya kullanıcı araştırması). *Elektronik Sosyal Bilgiler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 1-22.
- Bayraktar, Ö. (2011). *Üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyleri ile duygusal zekâları arasındaki ilişkinin incelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Konya.
- Budak, B. (1999). *Lise öğrencilerinde algılanan sosyal destek düzeyi ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Samsun.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (7 ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (18. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Byrne, B. M. (2001). *Structural Equation Modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming*. Mahway, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. *Psychosomatic Medicine*, 38 (5), 300-314.
- Cüceloğlu, D. (1992). *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Çakır, Y. H. (1993). *12-22 yaş grubundaki gençlerde Çok Yönlü Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik araştırması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Çetin, İ. (2012). Psikolojide "Sosyal Destek" Kavramı. https://www.tavsiyeediyorum.com/makale_8148.htm adresinden 24 Temmuz 2017 tarihinde alınmıştır.

- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik. SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ersoy, Ö. ve Çürük, N. (2009). Özel gereksinimli çocuğa sahip annelerde sosyal desteğin önemi. *Aile ve Toplum*, 5 (17), 104-110.
- Kaner, S. (2010). Yenilenmiş Ana-Baba Sosyal Destek Ölçeği'nin psikometrik özellikleri. *Eğitim ve Bilim*, 35 (157), 15-29.
- Karadağ, İ. (2007). *İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının sosyal destek kaynakları açısından incelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Adana.
- Kaya, M. ve Doğan, U. (2013). Öğrenci sorumluluk: Ölçek geliştirme, güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Journal Of European Education*, 4(1), 11-18.
- Korkmaz, Ö., Usta, E. ve Kurt, İ. (2014). Sanal Ortam Yalnızlık Ölçeği (SOYÖ): Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 144-159.
- Robertson, S.E. (1988). Social Support: Implication for Counselling. *International Journal for The Advancement of Counselling*, 11, 313-321.
- Sarason, I. G., Levine, H., Basham, R.B., Sarason, B. (1983). Assessing social support questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44 (1), 127-139.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş: Temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Yayıncılık.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesiyle SPSS ile veri analizi* (4. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Toplu-Demirtaş, E. ve Tezer, E. (2013). Aldatmaya Yönelik Niyet Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (39), 37-45.
- Ullman, J. B. (1996). *Structural equation modeling*. New York: HarperCollins.
- Yıldırım, İ. (1997). Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin geliştirilmesi güvenirliği ve geçerliği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 81-87.
- Yıldırım, İ. (1999). Sosyal destek programının etkililiği: Deneysel bir çalışma. *Eğitim ve Bilim*, 23 (13), 66-73.
- Zaimoğlu, S. ve Büyükberber, A. (1992). "Adolesanlarda Toplumsal Destek Algısı". Kuşadası Çocuk ve Ergen Psikiyatri Günlerinde bildiri olarak sunulmuştur.